

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات گزارش:

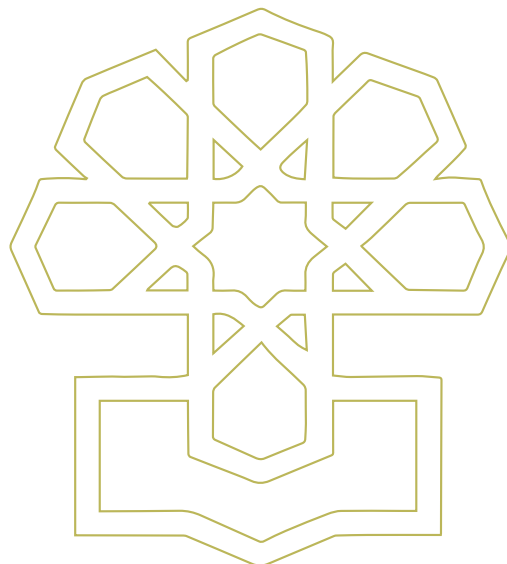
دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۹۰۳۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۲/۴/۵

بررسی عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف و درس آموخته‌هایی برای برنامه هفتم توسعه

سینا عصاره نژاد دزفولی، جواد صبوری کرج

مقدمه

یکی از اصلی‌ترین عوامل موفقیت یک سیاست، برنامه یا قانون ارزیابی نحوه اجرایی‌سازی میزان تحقق آن است. از این رو، گزارش پیش‌رو به ارزیابی عملکرد قانون برنامه ششم توسعه و قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰) در حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف می‌پردازد. ابتدا به ارزیابی عملکرد مواد مرتبط با حوزه‌های دین، ارشاد اسلامی و اوقاف (مانند مواد ناظر بر نهاد مسجد، حوزه‌های علمیه، دستگاه‌های مربوط به امور قرآنی، نهاد وقف، دستگاه‌های متولی امر نماز و حج و زیارت) در قانون برنامه ششم توسعه و قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه پرداخته شد و در ادامه با بررسی‌های کارشناسی و عملکرد دستگاه‌های مکلف در متن مواد و گزارش‌های این دستگاه‌ها از عملکرد خود در زمینه‌های تکلیف‌شده، موانع تحقق مواد مورد بررسی، بیان شد. لازم به ذکر است که قانون برنامه ششم توسعه به صورت مشخص ۴ ماده ناظر به حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف داشته که از این میان، ۳ ماده در متن قانون برنامه ششم توسعه و یک ماده در قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور بیان شده است. همچنین، با نگاهی کلی از بررسی میزان تطابق مواد قانون برنامه ششم توسعه با قوانین بودجه سنواتی، این نتیجه به دست می‌آید که دولت برای قوانین ذیل حوزه‌های مورد بحث، اگرچه اعتباراتی را پیش‌بینی نموده است و تا حدودی هم‌جهتی میان قوانین بودجه با قانون برنامه ششم توسعه دیده می‌شود، اما با این حال، عملکرد مطلوب ذیل اهداف مصوب در قانون برنامه، صورت نگرفته است. اکنون که لایحه برنامه هفتم توسعه در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار دارد، ضروری است که میزان تحقق مواد برنامه ششم توسعه مورد ارزیابی قرار گرفته و بر این اساس آسیب‌شناسی‌های لازم صورت گیرد و در نهایت بازنگری‌های لازم نسبت به مواد و برنامه‌های حوزه مورد نظر صورت پذیرد تا در تدوین برنامه هفتم توسعه، خلأهای قانونی و اقدامات تکمیلی و ملاحظات برنامه‌های لحاظ گردد.

ناظر علمی (موسی بیات).

۱. قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن تفیذ و قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ و قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۰۴ و ماده (۶۶) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی به‌عنوان بخشی از این قانون در طول اجرای قانون برنامه حاکم بوده و با لحاظ موارد زیر اعمال می‌گردد:

الف) بر احکام این قانون، حکم ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب سال ۱۳۹۵ حاکم است.

ب) حکم ماده (۱۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور در طول اجرای قانون برنامه ششم توسعه بر قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۰۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن حاکم است.

ارزیابی میزان تحقق مواد ناظر به حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در قانون برنامه ششم توسعه و قانون احکام دائمی توسعه و احصاء موانع اجرای این مواد

ردیف	ماده / بند / جزء / تبصره	حکم	موانع اجرا
۱	بند «ت» ماده (۹۲) قانون برنامه ششم توسعه	سازمان اوقاف و امور خیریه مکلف است با همکاری سازمان، وزارت راه و شهرسازی، شهرداری‌ها و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور نسبت به صدور و اخذ اسناد موقوفات و تبدیل بقاع متبرکه با رعایت ضوابط وقفی به قطب‌های فرهنگی اقدام نماید.	<p>مهم‌ترین موانع اجرای ماده حاضر عبارتند از:</p> <p>۱. ماهیت غیر برنامه‌ای داشتن ماده مورد نظر و کلی و مبهم بودن آن</p> <p>۲. انحراف دستگاه مکلف از هدف مورد انتظار در متن ماده توضیح آنکه، متن ماده به «تبدیل بقاع متبرکه یا ضوابط وقفی به قطب‌های فرهنگی» پرداخته است اما دستگاه‌های مکلف در ماده قانونی، در تمامی گزارشات خود به سازمان برنامه و بودجه، صرفاً به تعداد موقوفات ثبت شده در طول هر سال پرداخته‌اند (۹۷،۴۶٪ ثبت موقوفات) که به معنای عدم اولویت هدف مزبور در دستگاه مورد نظر است.</p>
۲	بند «الف» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه	وزارت راه و شهرسازی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و شهرداری‌ها موظفند در طراحی و اجرای طرح‌های جامع تفصیلی شهری و هادی روستایی و شهرک‌ها و شهرهای جدیدالاحداث، اراضی مناسب برای احداث مساجد و خانه عالم در جوار مساجد جهت استفاده امام جماعت همان مسجد پیش‌بینی کنند و پس از آماده‌سازی بدون دریافت هزینه و با حفظ مالکیت عمومی در اختیار متقاضیان احداث مساجد قرار دهند.	عدم اولویت برنامه‌ای ماده حاضر برای دستگاه‌های مکلف مذکور در قانون به‌عنوان اصلی‌ترین مانع اجرای این ماده در طول قانون برنامه ششم مطرح بوده است. اما براساس ارزیابی‌های کارشناسانه، میزان توجه به ساخت مسجد توسط دستگاه‌های مکلف بیش از توجه به ساخت خانه‌های عالم بوده است و آمارهای مربوطه، بیشتر در حوزه مساجد است.
۳	تبصره بند «الف» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه	مساجد، مصلی‌ها، اماکن صرفاً مذهبی اقلیت‌های دینی مصرح در قانون اساسی و حوزه‌های علمیه شامل مراکز آموزشی، پژوهشی و اداری از پرداخت هزینه‌های حق انشعاب آب، برق، گاز و فاضلاب و عوارض ساخت و ساز فقط برای فضای اصلی معاف بوده‌اند. اما در مواردی ادارات مجری در سطح استان‌ها و شهرستان‌ها از اجرای این قانون استنکاف ورزیده که با ورود سازمان بازرسی، قانون مورد نظر اجرایی شده است.	براساس گزارشات سازمان برنامه و بودجه [۱] و اخذ گزارشاتی از مراکز ذی‌نفع این ماده، در طول اجرایی‌سازی قانون برنامه ششم توسعه، مساجد، مصلی‌ها، اماکن صرفاً مذهبی اقلیت‌های دینی مصرح در قانون اساسی و حوزه‌های علمیه شامل مراکز آموزشی، پژوهشی و اداری از پرداخت هزینه‌های حق انشعاب آب، برق، گاز و فاضلاب و عوارض ساخت و ساز فقط برای فضای اصلی معاف بوده‌اند. اما در مواردی ادارات مجری در سطح استان‌ها و شهرستان‌ها از اجرای این قانون استنکاف ورزیده که با ورود سازمان بازرسی، قانون مورد نظر اجرایی شده است.
۴	بند «ب» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه	مالکان مجتمع‌های تجاری، اداری و خدماتی جدیدالاحداث موظفند نمازخانه مناسبی را در اماکن مذکور احداث نمایند. دستورالعمل این بند شامل تعداد واحدهای این مجتمع‌ها و مکان احداث در چارچوب نقشه‌های مصوب به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری می‌رسد.	براساس بررسی‌های کارشناسی صورت‌گرفته، موانع تحقق ماده حاضر عبارتند از:
۵	بند «پ» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه	سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور و شهرداری‌ها موظفند نسبت به احداث یا اختصاص فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه در بوستان‌های ملی و بوستان‌های شهری اقدام کنند.	<p>۱. عدم تعیین زمان تصویب دستورالعمل اجرایی‌سازی بند حاضر در متن ماده</p> <p>۲. تصویب دستورالعمل اجرایی‌سازی بند حاضر در سال سوم اجرایی‌سازی برنامه (تیرماه ۱۳۹۹)</p>
۶	بند «ت» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه	کلیه دستگاه‌های اجرایی، مراکز آموزشی، بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، مجموعه‌های ورزشی، مجتمع‌های رفاهی، تفریحی و مجتمع‌های تجاری اعم از دولتی یا غیردولتی، موظفند نسبت به احداث یا اختصاص و نگهداری فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه اقدام نمایند.	طبق گزارشات سازمان برنامه و بودجه، سازمان‌های مکلف در قانون مذکور، فقط در سال اول اجرایی‌شدن قانون برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶)، در ۳۰ پارک به مساحت ۲۵۰ متر مربع نسبت به احداث یا اختصاص فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه و در سال چهارم اجرایی‌شدن برنامه (۱۳۹۹) فضایی به مساحت ۱۶۰ مترمربع در پارک‌های جنگلی شمال کشور به نمازخانه اقدام نمودند و «عدم اولویت برنامه‌ای ماده حاضر برای دستگاه‌های مکلف‌شده در قانون» را می‌توان مهم‌ترین مانع تحقق ماده مذکور دانست.
۶	بند «ت» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه	کلیه دستگاه‌های اجرایی، مراکز آموزشی، بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، مجموعه‌های ورزشی، مجتمع‌های رفاهی، تفریحی و مجتمع‌های تجاری اعم از دولتی یا غیردولتی، موظفند نسبت به احداث یا اختصاص و نگهداری فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه اقدام نمایند.	<p>دو عامل زیر را می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مخف در اجرایی‌سازی ماده پیش‌رو در طول قانون برنامه ششم توسعه دانست:</p> <p>۱. نظارت پایین بر عملکرد مراکز موظف‌شده در تکلیف حاضر</p> <p>۲. ضمانت اجرایی پایین</p>

ردیف	ماده / بند / جزء / تبصره	حکم	موانع اجرا
۷	بند «ث» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه	وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و نفت موظفند تمهیدات و اقدامات لازم را جهت احداث مسجد و نمازخانه در پایانه‌های مسافربری و جایگاه‌های عرضه سوخت بین شهری و همچنین نگهداری و مدیریت مساجد و نمازخانه‌های مذکور از طریق بخش غیردولتی به عمل آورند.	بسیاری از پایانه‌های مسافربری مساحت کمی داشته و ظرفیت مکانی لازم جهت احداث مسجد را ندارند، اما بسیاری از پایانه‌ها دارای نمازخانه هستند. بنابراین لازم بود که به وسیله تصویب «آیین‌نامه» و یا «دستورالعمل»، شیوه احداث توسط دستگاه‌های مکلف، معین گردد. برای مثال پایانه‌ها براساس مساحت‌های معین، موظف به نمازخانه و یا مسجد شوند. علاوه بر این، «نیازمندی ماده به دستورالعمل یا آیین‌نامه اجرایی» نیز به‌عنوان یکی دیگر از موانع پیش‌روی ماده فعلی مطرح است.
۸	بند «ج» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است به منظور ارتقای کارکرد فرهنگی و هنری مساجد، برقراری عدالت فرهنگی و ترویج فرهنگ اسلامی و جذب جوانان و نوجوانان به مساجد، با رعایت موازین اسلامی ترتیبی اتخاذ نماید تا کلیه مساجد شهری و روستاهای بالای هزار نفر جمعیت از کانون‌های فرهنگی و هنری بر اساس بودجه سنواتی برخوردار گردند.	مهم‌ترین معضل سیاستی مجموعه کانون‌ها و ستاد هماهنگی کانون‌های فرهنگی هنری مساجد، نداشتن بانک جامع داده (علی‌رغم سابقه ۳۰ ساله آن‌ها) و کم‌توجهی به ارزیابی در فرآیند سیاستگذاری کانون‌ها و در نتیجه انحراف کانون‌ها از مسیر مردمی بودن (مطرح‌شده در اساسنامه و اسناد بالادستی) است. اما مجموعه حاضر از سال ۱۳۹۷ تلاش مؤثر خود را در جهت تهیه بانک داده آغاز نموده و براساس گزارشات سازمان برنامه و بودجه در طول قانون برنامه ششم توسعه، به اهداف کیفی مصرح دست یافته است.
۹	ماده (۹۷) قانون برنامه ششم توسعه	دولت مکلف است به منظور تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی و ترویج سیره و سنت اهل بیت (ع) و استفاده بهینه از ظرفیت معنوی اماکن زیارتی در شهرهای مقدس مشهد، قم و شیراز و برگزاری و تمهید امکانات لازم مراسم پیاده‌روی اربعین، نسبت به انجام امور ذیل تا پایان اجرای قانون برنامه اقدام نماید: الف) شناسایی دقیق نیازها و مشکلات زائران، برنامه‌ریزی و تدوین سازوکارهای لازم جهت ساماندهی امور زائران و تأمین زیرساخت‌های لازم از طریق حمایت از شهرداری‌ها و بخش دولتی؛ ب) توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در قطب‌های زیارتی و گردشگری مذهبی و فراهم‌نمودن زمینه زیارت و اجرای طرح‌های زیربنایی موردنیاز در قالب بودجه سنواتی؛	برخی از موانع احصاء شده برای تحقق ماده مذکور در طول اجرایی‌سازی قانون برنامه ششم توسعه عبارتند از: ۱. مکلف‌سازی عمومی دولت و عدم تعیین تکلیف دقیق و شفاف برای نهادهای مسئول و ذیل دولت ۲. ابهام در سازوکار شناسایی نیازها و مشکلات، عدم نگاهت نهادی برنامه‌ریزی و تدوین سازوکار لازم جهت ساماندهی به امور زائران و غیره. ۳. عدم نگاهت نهادی توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در قطب‌های زیارتی و گردشگری مذهبی و فراهم‌نمودن زمینه زیارت و اجرای طرح‌های زیربنایی موردنیاز در قالب بودجه سنواتی ۴. مسکوت‌بودن ماده در زمینه تهیه دستورالعمل لازم جهت اجرایی‌سازی ماده ۵. ابهام در شیوه تعامل بخش مردمی (علی‌الخصوص در مورد آیین راهپیمایی اربعین) با بخش دولتی در ماده حاضر و عدم شفافیت لازم در حیطه مداخله دولت در امور اجرایی رویداد مردمی اربعین ۶. صرفاً ارائه بیان کاری توسط دستگاه‌های مربوطه در طول برنامه ششم، بدون نقشه راه عملیاتی ماده ۷. مشارکت بی‌برنامه، موازی‌کاری سیاستی و اجرایی و در نتیجه ائتلاف سرمایه‌های مالی و انسانی
۱۰	بند «ب» ماده (۳۷) قانون احکام دائمی	پشتیبانی از مراکز تحقیقاتی و آموزشی حوزوی از طریق شورای عالی حوزه‌های علمیه و دانشگاهی، تشکل‌های اجتماعی فرهنگی مردم‌نهاد در زمینه اسلام‌شناسی، شیعه‌شناسی، ایران‌شناسی و اندیشه‌های انقلاب اسلامی و شخصیت‌ها و نهادها و مجامع تقریبی و همچنین گسترش شبکه‌های مجازی بین‌المللی و فعالیت‌های رسانه‌ای و هنری با ساماندهی مادی و معنوی و توسعه سرمایه انسانی و مقابله با جبهه معاند نظام اسلامی. آیین‌نامه اجرایی این ماده ظرف مدت شش ماه از تاریخ ابلاغ این قانون توسط سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و فرهنگ و ارشاد اسلامی، شورای عالی حوزه‌های علمیه، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره) و مؤسسه تنظیم و نشر آثار مقام معظم رهبری تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	سازمان‌های مکلف‌شده در متن قانون، با تأخیر ۴ ساله از موعد مقرر در ماده و در تاریخ ۱۳/۱۸/۱۴۰۰ آیین‌نامه مزبور را تصویب نمودند. بنابراین، موانع اجرایی‌سازی ماده پیش‌رو عبارتند از: ۱. تأخیر بسیار زیاد در تصویب آیین‌نامه اجرایی و عدم التزام به الزامات منطقی و مقدماتی پیش‌بینی‌شده در ماده ۲. انجام اقدامات بدون تصویب آیین‌نامه اجرایی قانون و ارائه بیان کاری، قبل از تصویب آیین‌نامه

ردیف	ماده / بند / جزء / تبصره	حکم	موانع اجرا
۱۱	جزء ۱ بند (ت) ماده (۳۷) قانون احکام دائمی	معافیت فضاهای آموزشی، پژوهشی و اداری حوزه‌های علمیه از پرداخت عوارض ساخت و ساز.	براساس گزارشات سازمان برنامه و بودجه و گزارشات دریافتی از حوزه‌های علمیه، در طول اجرایی‌سازی قانون برنامه ششم توسعه، فضاهای آموزشی، پژوهشی و اداری حوزه‌های علمیه از پرداخت عوارض ساخت و ساز معاف بودند. اما به اذعان برخی از حوزه‌های علمیه، فرآیند اخذ معافیت مذکور در متن قانون، به دلیل مانع بیان شده، در برخی از استان‌ها (مانند حوزه علمیه خراسان) با عدم همکاری ادارات مجری روبه‌رو شده که با ورود سازمان بازرسی، این ادارات ملزم به اجرای وظایف قانونی خود شده‌اند.
۱۲	جزء (۲) بند (ت) ماده (۳۷) قانون احکام دائمی	واگذاری فضاهای بلااستفاده دولتی در مناطق مختلف کشور به حوزه‌ها براساس نیاز حوزه‌های علمیه مطابق ضوابط ماده (۶۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷.	به اذعان حوزه‌های علمیه، ادارات مجری این قانون در برخی از شهرستان‌ها (برای نمونه شهرستان فاروج در استان خراسان شمالی)، از اجرای قانون حاضر استتکاف ورزیده‌اند. علاوه بر این، سایر موانع عبارتند از: ۱. نیازمندی به تهیه آیین‌نامه اجرایی، جهت تعیین سازوکار اجرایی ۲. ابهام در معیارهای بلااستفاده بودن فضاها و از این طریق، ایجاد مجال برای اعراض ادارات مکلف از اجرایی‌سازی قانون
۱۳	جزء (۳) بند (ت) ماده (۳۷) قانون احکام دائمی	پشتیبانی و ارائه خدمات لازم به منظور آموزش و تربیت دانش‌آموختگان حوزوی به عنوان مبلغان و مربیان قرآن و عترت (ع) و مروجان فرهنگ دینی و رفع نیازهای فرهنگی و دینی جامعه اسلامی با اولویت طرح هجرت طلاب به مناطق کمترتوسعه‌یافته از طریق شورای عالی حوزه‌های علمیه.	مجموع اعتبارات تخصیص داده شده به برنامه‌های ذیل ماده حاضر، ۷۳/۷٪ محقق شده است. دولت، جدول ۱۷ در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ (که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ وجود داشت) را حذف نمود و اختیار تخصیص اعتبارات جدول مذکور را به سازمان‌ها و دستگاه‌های اصلی سیاست‌گذار اعطاء کرد. همچنین، برخی از ردیف‌های متفرقه نهادهای دینی و تبلیغی را به ردیف‌های اصلی دستگاه‌های مرتبط انتقال داد. به صورت مشخص، موانع ناظر به اجرایی‌سازی این ماده عبارتند از: ۱. کاهش ۴،۷ درصدی بودجه سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ ۲. «غیربرنامه‌ای» و مبهم بودن ماده و تکلیف عمومی ماده (۳۷) به کلیت دولت و عدم تکلیف تکتک بندهای قانون به صورت شفاف به دستگاه‌های ذی‌ربط ذیل دولت
۱۴	جزء (۴) بند (ت) ماده (۳۷) قانون احکام دائمی	پیش‌بینی زمین با کاربری آموزشی حوزوی در طرح جامع تفصیلی شهرها و واگذاری زمین با رعایت و ترتیبات صدر ماده (۱۰۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت.	براساس ارزیابی‌های کارشناسانه، میزان تحقق ماده حاضر بیش از واگذاری فضاهای بلااستفاده به حوزه‌های علمیه (جزء ۲ بند (ت) ماده (۳۷))، بوده است. اما «عدم تصریح به تکالیف مشخص دستگاه‌ها و موظف‌نمودن دولت به صورت کلی و مبهم در متن قانون» به عنوان اصلی‌ترین مانع پیش‌روی ماده فعلی مطرح بوده است.
۱۵	تبصره جزء ۱ بند (ت) ماده (۳۷) قانون احکام دائمی	مساجد از پرداخت هزینه‌های عوارض ساخت و ساز صرفاً برای فضاهای اصلی معاف می‌باشند.	براساس گزارشات سازمان برنامه و بودجه و گزارشات مستقیم از نهادها، در طول اجرایی‌سازی قانون برنامه ششم توسعه، مساجد از پرداخت عوارض ساخت و ساز برای فضاهای اصلی، معاف (به جز رقبات مساجد) بودند.
۱۶	بند (ج) ماده (۳۷) قانون احکام دائمی	- حمایت از ارتقای سطح سواد قرآنی جامعه با رویکرد روخوانی و روانخوانی، آموزش عمومی قرآن، تدبیر، تفسیر، تبلیغ، ترویج و پژوهش‌های قرآنی و عترت - حمایت لازم به منظور تربیت حداکثری حافظان قرآن کریم (جزء و کل) با اولویت آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی حوزوی و تشکل‌های مردم‌نهاد	براساس ارزیابی‌های کارشناسی صورت‌گرفته، موانع اجرای این ماده عبارتند از: ۱. ضمانت اجرایی اندک اسناد راهبردی قرآنی و نظارت حداقلی نهادهای سیاست‌گذار امور قرآنی کشور ۲. محدود بودن گستره فعالیت‌های قرآنی در نگرش مدیران دستگاه‌ها و عدم شناخت جایگاه راهبردی امور قرآنی در تأمین اهداف نظام اسلامی برخی دیگر از موانع غیرمستقیم: ۱. موازی‌کاری و تداخل وظایف و مأموریت‌های قرآنی و اراده اندک مسئولان دستگاه‌ها برای ایجاد هم‌افزایی و تقویت روابط بین‌سازمانی ۳. ضعف دانشی و مهارتی دست‌اندرکاران آموزش رسمی قرآن (آموزگاران دوره ابتدایی و دبیران قرآنی)

۱. گروه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، طی گزارشی با عنوان «ارزیابی عملکرد نهادها و دستگاه‌های متولی امور فعالیت‌های قرآنی (به همراه نگاشت نهادی توسعه فرهنگ قرآنی)»، به ارزیابی عملکرد نهادها و دستگاه‌های مسئول در این حوزه پرداخت.

درس‌آموخته‌هایی برای برنامه هفتم توسعه

- ۱- لزوم داشتن اهداف مشخص، شفاف و قابل دسترس برای مواد پیشنهادی در حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در قانون برنامه هفتم توسعه
- ۲- لزوم نگاه نهادی شفاف و مشخص بودن دستگاه مسئول برای مواد پیشنهادی در حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در قانون برنامه هفتم توسعه
- ۳- رعایت ماهیت برنامه‌ای پیشنهادی (زمان‌مند بودن، مبتنی بر رویکرد کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت و غیره)
- ۴- وجود ماهیت تکلیفی و عدم اکتفا به موارد ارشادی در تنظیم احکام
- ۵- ایجاد ضمانت اجرایی برای مواد پیشنهادی
- ۶- اجتناب از غلبه رویکرد کمی صرف بر مواد و غفلت از کیفیت تحقق
- ۷- دوری از موازی کاری و تداخل وظایف و مأموریت دستگاه‌های ناظر بر حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در قانون برنامه هفتم توسعه

منابع و مأخذ

- [۱] «گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۶» (۱۳۹۷). جلد دوم. حوزه بخشی. تهران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه کشور. ص ۴۱۳.
- «گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۷» (۱۳۹۸). جلد دوم. حوزه بخشی. تهران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه کشور. ص ۳۳۵.
- «گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۸» (۱۳۹۹). جلد دوم. حوزه بخشی. تهران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه کشور. ص ۳۵۲.
- «گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۹» (۱۴۰۰). جلد سوم. حوزه بخشی. تهران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه کشور. ص ۵۰۹.